

Dan Slușanschi (1943–2008), unul dintre cei mai proeminenți clasiști și filologi români, a fost profesor la Universitatea din București, unde a ținut cursuri de lingvistică indo-europeană (limbă și mitologie), istoria literaturii sanscrite, veche persă (istorie, civilizație, limbă), istoria limbii latine, sintaxă latină, sintaxă greacă, latină medievală și neolatină, critică de text și metrică antică. A fost profesor invitat la universitățile din Bruxelles, Liège, Berlin, Caen, Chișinău, Cluj, Timișoara, Constanța și doctor honoris causa al Universității din Caen. A publicat studii de specialitate și cursuri universitare (*Le vocabulaire latin des gradus aetatum*, 1974; *Sintaxa propoziției latine*, 1984, 1994; *Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene*, 1987, cu Lucia Wald; *Du latin aux langues romanes*, 1991, cu Maria Iliescu; *Sintaxa frazei latine*, 1994), precum și mai bine de 150 de articole științifice, eseuri și recenzii în reviste de prestigiu din țară și din străinătate. A tradus, singur sau în colaborare, din operele lui Emile Benveniste, Giuliano Bonfante, Pierre Grimal, Georges Dumézil. A editat opera lui Dimitrie Cantemir scrisă în limba latină și a tradus pentru prima oară în limba română *Istoria creșterilor și a descresșterilor Curții Othman[n]ice*. A tradus, de asemenea, din dialogurile platoniciene. Pentru opera sa, a primit Premiul „Perpessicius“ al revistei *Manuscriptum*, Premiul „Timotei Cipariu“ al Academiei Române și Premiul Național al Cărții (împreună cu Francisca Băltăceanu).

Dan Slușanschi este autorul singurei traduceri integrale în limba română, în metrul original, a epopeilor homerice, căreia i se adaugă traducerea, tot în hexametri, a *Aneidei* lui Virgiliu.

De-a lungul întregii sale cariere, a militat pentru revirimentul studiilor clasice și umaniste în România. Într-unul dintre ultimele interviuri își mărturisea această profesiune de credință: „Filologul este Atlas, cel care poartă lumea culturii pe umerii săi. Umanismul nu este o fabrică de fum sau de fumuri, ci cheazășia statornică a nădejzii că omul și omenirea mai au un viitor, un altul decât prăbușirea în apocalipsă“.

HOMER ILIADA

TRADUSĂ ÎN HEXAMETRI,
CU O POSTFAȚĂ,
BIBLIOGRAFIE ȘI INDICI DE

DAN SLUȘANSCHI

ȘI ILUSTRATĂ DE
MIHAIL COȘULEȚU

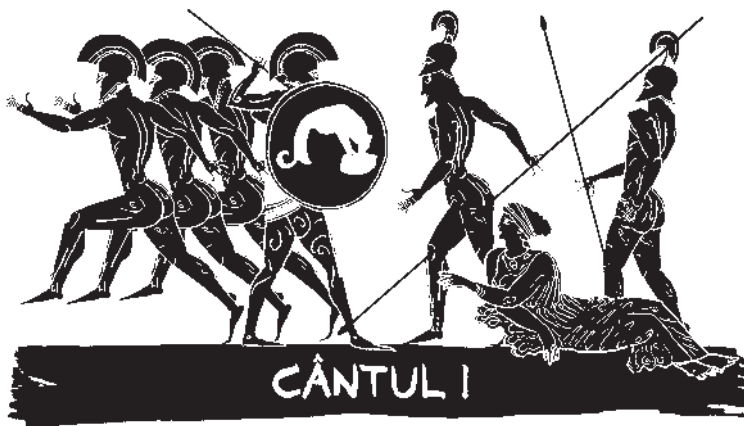
HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

I	A
MOLIMA. MÂNIA	5
II	B
VISUL. ÎNCERCAREA.	
BOIOTIA, SAU CATALOGUL CORĂBILOR	25
III	Γ
JURĂMINTELE. PRIVELIȘTEA DIN TURN.	
LUPTA DINTRE PARIS ȘI MENELAU	53
IV	Δ
ÎNCĂLCAREA JURĂMINTELOR.	
AGAMEMNON ORÂNDUIEȘTE OȘTIREA	69
V	E
VITEJIILE LUI DIOMEDE	87
VI	Z
ÎNTÂLNIREA DINTRE HECTOR ȘI ANDROMAHA	115

VII	H
LUPTA LUI HECTOR CU AIAS. RIDICAREA MORTILOR	133
VIII	Θ
LUPTA ÎNTRERUPTĂ	149
IX	I
SOLIA CĂTRE AHILE. RUGILE	167
X	K
DOLONIA	189
XI	Λ
VITEJIILE LUI AGAMEMNON	207
XII	M
LUPTA DE LA ZID	233
XIII	N
LUPTA DE LA CORĂBII	249
XIV	Ξ
ÎNȘELAREA LUI ZEUS	275
XV	O
ALUNGAREA DE LA CORĂBII	291
XVI	Π
PATROCLEIA	315
XVII	P
VITEJIILE LUI MENELAU	341
XVIII	Σ
FĂURIREA ARMELOR LUI AHILE	365

XIX	T
RENUNȚAREA LA MÂNIE	385
XX	Υ
LUPTA DINTRE ZEI	399
XXI	Φ
LUPTA DE LA RÂU	415
XXII	X
UCIDEREA LUI HECTOR	435
XXIII	Ψ
ÎNTRERECERILE PENTRU PATROCLU	451
XXIV	Ω
RĂSCUMPĂRAREA LUI HECTOR	479
POSTFAȚĂ	505
BIBLIOGRAFIE ESENȚIALĂ	511
INDICE DE NUME	515
INDICE DE LOCURI	545
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	557

MOLIMA. MÂNIA. Invocându-și Muza (1–8), poetul istorisește cum Agamemnon, necuțetat, l-a înjosit pe preotul Chryses, iar, la ruga acestuia, Apollon a adus molima asupra Aheilor (9–53). Ahile e cel care cheamă oștirea la adunare (54–67) și obține de la Calhas răspunsul cum poate fi îmbunat zeul: prin înapoierea, cu daruri, a fiicei lui Chryses (68–100). Mânios de proorocire, Agamemnon îl insultă pe Calhas și astfel se ceartă tot mai violent cu Ahile (101–246), apoi Nestor caută, degeaba, o cale de împăcare (247–305), astfel că Agamemnon, înapoind-o pe Chryseis, pune să i-o ia lui Ahile pe Briseis (306–350 și 428–487). Între timp, Thetis, mângâindu-și fiul retras la corturile sale, făgăduiește o răzbunare grea din partea lui Zeus (351–427), ceea ce și izbutește să obțină mai apoi (488–530), dezlănțuind însă o aprigă ceartă între Zeus și Hera (531–570), domolită cu haz de șchiopul Hefaistos (571–611).

CÂNTĂ, ZEIȚĂ, MÂNIA ce-aprinse pe-Ahil' Peleianul,
 Greaua urgie ce-Aheilor mii de amaruri le-aduse,
 Multe năvalnice duhuri lui Hades zvârlindu-i în brațe
 Ale vitejilor, iară pe dâșii lăsatu-i-a-n pradă
 Căinilor, cum și ospăț pentru vulturi, la vrerea lui Zeus, 5
 Când, mai întâi, se-nfruntară cu sfadă frunțașii de vază,
 Însuși Atridul, stăpân de popoare, și mândrul Ahile.
 Cine-ntre zei îi împinse, olaltă, la încăierare?
 Fiul lui Zeus și-al lui Letò: cuprins de mânie pe craiul,
 Molimă rea a stârnit prin oștire, pierind multe neamuri, 10
 Fiindcă pe preotul Chryses primitu-l-a făr' de cinstire
 Marele-Atrid, când acela veni la Ahei, la corăbii,
 Ca să-și răscumpere fica și dând necuprinse odoare.
 Iară pe brațe-adusese cununa purtată de-Apollon,
 Marele-Arcaș, pe toiagul de aur, cu rugă spre dâșii, 15
 Către Ahei – mai cu seamă spre-Atrizii cei doi, luminații:
 „O, voi Atrizi, și toți ceilalți Ahei cu frumoase pulpare,
 Deie-vă zeii cei mari, în Olymp cu măiestre palaturi,
 Ca să luați a lui Priam cetate și-acas' să vă-ntoarceți!
 Dară copila iubită mi-o dați pentru-aceste odoare, 20
 Teamă având de feciorul lui Zeus, Arcașul Apollon!“
 Ceilalți, atuncea, Aheii, cu toții glas mare-nălțară
 Să se sfiască de preot, luând preamăritele-odoare,
 Însă deloc nu-i plăcu spusa lor lui Atrid Agamemnon,
 Ci cu-njosire-l trimise,-adăugându-i și tare poruncă: 25
 „Să nu mai dau peste tine, bătrâne, pe-aici, la corăbii,
 Fie acum zăbovind, fie iarăși venind, altă dată,
 Ca nu cumva nici cununa zeiască, nici scepтрul zadarnic
 Să nu-ți rămână! Pe ea nu ți-o dau – mai degrabă pe dansa
 O s-o ajungă în Argos, la mine, departe de țară, 30
 Grea bătrânețe, lucrând la război și urcându-se-n patu-mi!
 Mergi dară, nu mă stârni, ca să scapi de aicea mai teafăr!“
 Astfel grăi: se-nfioară bătrânul și vorba-i urmează.
 Merse tăcut lângă țarmur, la marea cea multzbuciumată,

- 35 Dară apoi, mai departe pășind, se rugă, și fierbinte,
Către Apollon, născutul din Letò cu plete frumoase:
„Dă-mi ascultare, o, Arc-de-argint, tu, de strajă în Chryse,
Cum și în Killa preasfântă, și-n Ténédos cu stăpânirea!
Smintheus! Dacă vreodată lăcaș minunat ți-am durat eu,
40 Sau de vreodată pe-altar grase buturi ți-am pus ca să ardă,
Tauri și șaipi, tu acum împlinește-mi această dorință:
Lacrimi amare cu-a tale săgeți să-mi plătească Danaii!“
Astfel grăi rugător, și-ascultatu-l-a Foibos Apollon.
Pas de purcese din slava Olympului, plin de mânie,
45 Arcul pe umeri purtând, cum și tolba cea bine-ntocmită.
Țipăt dădură săgețile-n spatele lui, mâniosul,
Cum luneca: iară el pogora ca o noapte de beznă.
Se așeză mai departe de nave și trase-o săgeată:
Arcul de-argint dete-un zumzet cumplit, ce menea a urgie.
50 Luat-a catării la rând mai întâi, iar apoi și ogarii –
Însă pe urmă într-înșii chiar, câte-o săgeată-ascuțită
Tot trimetea: ne'ncetate ardeau dese ruguri cu leșuri.
Tot nouă zile, la rând, prin oștire săgețile sfinte
Dară: a zecea Ahile chemat-a la sfat tot poporul.
55 Hera i-o puse în minte, zeița cu brațele dalbe:
Pentru Danaî se-ngrija, cum vedea că-i cuprinde pieirea.
Ei se-adunară de zor, până toți întruniți se aflară,
Iar dintre ei se sculă să vorbească Ahile cel iute:
„O, tu, Atride, socot că de-acum îndărăt rătăci-vom
60 Drumul luându-l spre casă, de-a fi să scăpăm de la moarte,
Cum deopotrivă i-apasă pe-Ahei și războiul, și ciurma!
Hai dar, să luăm și-ntrebăm un prooroc sau un preot de seamă,
Ori pe tâlmaciul de vise – căci visul tot Zeus ni-l trimite –
Ca să ne spună de ce mâniatu-s-a astfel Apollon.
65 Oare ne muștră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă?
Poate, cumva, fir de fum de la jertfe de miei și de capre
Vrea ca, primind, să ne-alunge năpasta cea grea de la oaste!“
Astfel grăind, se-așeză, iar atunci cuteză să vorbească
Calhas, feciorul lui Thestor, mai bun printre toți ghicitorii,

Cel ce știa câte sunt și-apoi câte-or mai fi, câte fost-au, 70
 Călăuzind pe Ahei pân' la Troia, pe mândre corăbii,
 Cu proorocirea-i cu har, dăruită de Foibos Apollon.
 El, dar, cu gândul curat, glăsui și le spuse o vorbă:
 „O, tu, Ahile, de Zeus îndrăgit, mă îndemni, lămurire
 Despre-a lui Foibos mânie să dau, despre-Arcașul Apollon! 75
 Iată, îți spun, iară tu ia aminte și jură-mi pe dată
 C-ai să mă aperi cu gândul tău bun și cu vorba și brațul.
 Căci, zău, socot că pe-un domn supăra-voi, și-a lui stăpânire,
 Mare-ntre Argivi – cel căruia Aheii îi dau ascultare.
 Mult mai presus e un rege, când pe-omul de rând se mânie: 80
 Chiar de-și înfrânge el țâfna, și-o ține atuncea ascunsă,
 Pică păstrează apoi lungă vreme, gândind s-o-mplinească
 În sinea lui. Ci tu spune și jură-mi că teafăr m-oi ține!“
 Dându-i răspuns, glăsui către dânsul Ahile cel iute:
 „Ia-ți tot curajul și spune ce proorocire-ai în gându-ți! 85
 Zău, pe Apollon, de Zeus îndrăgit, cel căruia tu, Calhas,
 Rugă-i înalți, când destăinui Danailor proorocirea,
 Nimeni, cât eu mai trăiesc pe pământ și mai văd eu lumina,
 Mâna-i cea grea nu va fi să-ți ridice asupra, la nave,
 Dintre Danai, dintre toți, nici măcar dac-ar fi Agamemnon, 90
 Cel ce cu mult mai de vază-ntre-Ahei socotește că este!“
 Prinse curaj, glăsuind proorocul cel fără prihană:
 „El nu ne muștră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă,
 Ci că pe preotul Chryses lăsatu-l-a făr' de cinstire
 Marele-Atrid, care fiica nu-i dete, n-a vrut nici odoare: 95
 De-asta ne-aruncă Arcașul necazuri și va să mai deie
 Încă! Năpasta cea grea el Danailor n-o să le-o ierte
 Până ce tatălui ei nu i-a da-o pe galeșa-i fiică
 Fără de plăți sau odoare, ba chiar și cu jertfa mărită
 Dusă în Chryse – atuncea abia ar afla îmbunare!“ 100
 Astfel grăind, se-așeză, iar atunci se sculă să vorbească
 Însuși măritul Atrid, preaputernicul domn Agamemnon,
 Plin de năduf; căci, de multă obidă, ficiații într-însul
 Negri erau, iară ochii din cap îi luceau – jar de flăcări.

- 105 Iar către Calhas grăi, mai întâi, cu haină privire:
 „Cobe de rele, prooroc de necaz, ce n-ai bucurie!
 Pururi, din suflet, ți-e drag să vestești tuturor numai rele,
 Iară o vorbă de bine nicicând n-ai grăit, a-mplinire.
 Iată-l și-acum, glăsuind prevestiri la Danai, mare fală,
 110 Cum că de asta Arcașul amară năpastă le-aduce,
 Pe Chryseis că n-am vrut ca s-o dau, pentru dânsa măiastre,
 Scumpe odoare luând, căci mai tare-aș dori s-o pot duce
 Și în palat să mi-o am! Chiar decât Clytaimnestra mai dragă
 Fata îmi e, decât soața juniei, căci nu-i mai prejos ea
 115 Nici la făptură sau trup, nici la gând, ba la nici o lucrare.
 Dar și așa, mă-nvoiesc să i-o dau înapoi, de-i mai bine:
 Vrerea mi-e teafăr poporul să-mi fie, iar nu ca să piară –
 Însă gătiți-mi, pe dată, vreo altă cinstire – nu singur
 Dintre Argivi eu să n-am o răsplată – așa nu se cade!
 120 Iată, vedeți, doar, cu ochii, cinstirea-mi pe apă se duce!“
 Lui îi răspunse atuncea zeiescul Ahile, cel iute:
 „O, tu, mărite Atride, mai aprig ca toți la dobândă.
 Cum să-ți mai deie acum vreo cinstire Aheii, vitejii?!
 Nu știm nicicum adunate mai multe-avuții să se afle,
 125 Ci, câte de prin cetăți le-am prădat, toate-s gata-mpărțite!
 Iar de prin oaste, din nou, nu se cade-ndărăt să le strângem.
 Însă acuma tu zeului las-o, și-apoi, toți Aheii,
 Îți vom plăti întreit și-mpătrit, de va vrea Zeus vreodată
 Troia s-o deie în pradă, cetatea cu tarile ziduri!“
 130 Dându-i răspuns, îi grăi preaputernicul domn Agamemnon:
 „Nu mă fura tu cu gândul, viteaz chiar, zeiescule-Ahile,
 Căci n-ai să treci peste mine și n-ai să mă duci tu cu vorba!
 Bine-ți mai stă ca să-ți ai tu cinstirea, iar eu totodată
 Fără de-a mea să rămân, de mă-ndemni ca s-o las eu pe fată!!
 135 Dar, de va fi ca să-mi dea altă cinste Aheii, vitejii,
 Bunuri strângând după placu-mi, cât bine îmi șade a cere...
 Iară de n-a fi să-mi deie, pot merge să-mi iau chiar eu însumi:
 Fie cinstirea lui Aias, ori, poate, pe a lui Odysseu
 Pot să mi-o iau, chiar de-acela obidă va strânge, de-oi face-o!

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prima ediție a *Iliadei* în traducerea lui Dan Slușanschi a apărut la Editura Paideia, București, 1998 (reeditată în 2009).

Prezenta ediție a fost îngrijită în redacția Editurii Humanitas. Față de edițiile anterioare, am corectat tacit erorile de tipar și am marcat prin paragraf secvențele narative, spre mai ușoară orientare a cititorului și după intenția traducătorului, așa cum se vedește din fișierele originale păstrate.

Acolo unde existau lacune în edițiile menționate, manuscrisul a fost reconstituit de Emil Slușanschi din fișierele originale. La completarea lacunelor și-a adus contribuția și Octavian Gordon, pe baza documentelor de lucru aflate în Fondul Dan Slușanschi, pe care l-a organizat și catalogat la Colegiul „Noua Europă“.

De mare ajutor în ceea ce privește reîntregirea textului a fost Francisca Băltăceanu. Traducerea versurilor care nu au putut fi recuperate pe nici o cale, și anume: III, 261; VI, 468; XV, 303; XVI, 43, XIX, 394–395, îi aparține.

Tuturor celor de mai sus editura ține să le mulțumească.

Editura